

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ (The Lao People's Democratic Republic/Lao PDR)

"ใบแจ้งโทษ" (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาวคือ เอกสารที่แจ้งถึงประวัติของตัวบุคคลว่าเคยมีประวัติการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญในการนำมาประกอบเอกสารทำธุรกรรมทางนิติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการพิจารณาเข้ารับราชการ สมัครทำงานกับทางภาครัฐ และกับเอกชน รวมทั้งสมัครเข้ารับการศึกษابางสถาบัน ฯลฯ ซึ่งมีความแตกต่างจากข้อมูลด้านสุขภาพ และข้อมูลทะเบียนครอบครัว เช่น การประกอบเอกสารเพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการทำการกิจต่าง ๆ เฉพาะบางอย่างเท่านั้นที่ต้องมีข้อมูลด้านสุขภาพ หรือข้อมูลทะเบียนครอบครัวประกอบไปด้วย ส่วนข้อมูลทะเบียนประวัติอาชญากรถือว่าแทบจะทุกการกิจ ซึ่งได้มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน และถือเป็นธรรมเนียมในทางปฏิบัติด้วย

ปัญหาที่บุคคลพ้นโทษต้องเผชิญได้ปรากฏให้เห็นอยู่หลายด้าน เช่น ปัญหาเรื่องการขาดที่อยู่อาศัย ปัญหาการถูกสังคมตีตรา และปัญหาการขาดแคลนคนคบค้าสมาคม เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว บุคคลพ้นโทษยังถูกจำกัดสิทธิในด้านต่าง ๆ อีกหลายทาง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการเข้าทำงานทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชน สิทธิในการศึกษา (ซึ่งจะปรากฏในรูปแบบฟอร์มใบสมัครเข้ารับการศึกษางานบางมหาวิทยาลัย) หรือสิทธิในการขอใบอนุญาตทำธุรกรรมทางนิติกรรมต่าง ๆ เนื่องจากมีกฎหมายหรือระเบียบที่กำหนดถึงคุณสมบัติโดยห้ามรับบุคคลพ้นโทษหรือผู้ที่มีประวัติอาชญากรทุกคนไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ก็ตามไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม การตรวจสอบประวัติบุคคลมักจะเกิดขึ้นเป็นปกติในทางปฏิบัติระเบียบของหน่วยงานราชการที่ออกเอกสารโดยรัฐ (เอกสารทางนิติกรรมต่าง ๆ) และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ รวมทั้งภาคเอกชนต่างก็นำมาเป็นธรรมเนียมในทางปฏิบัติด้วย เพราะงานบางอย่างอาจต้องคำนึงถึงความ เชื่อสัตย์ ปลอดภัย เช่น ครู หรือ ทำงานธนาคาร เป็นต้น ทั้งนี้เพราะมักจะมีความหมายระบุถึงคุณสมบัติที่ห้ามบุคคลพ้นโทษ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการจำกัดสิทธิต่อกลุ่มบุคคลพ้นโทษ อันนำมา

¹ ในงานวิจัยฉบับนี้จะใช้คำว่า “ประเทศลาว”

ซึ่งอุปสรรคประการหนึ่งที่มีผลต่อการกลับคืนสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ หากไม่มีกฎหมาย
ออกมารองรับในระเบียบดังกล่าว

ณ จุดนี้คงจะเห็นได้ว่าบรรดาบุคคลพ้นโทษจะต้องประสบกับปัญหาและวิบากกรรมต่าง ๆ
นานาที่สร้างความยุ่งยาก และเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการกลับคืนสู่สังคมเป็นพลเมืองที่ดีได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ ปัญหา และอุปสรรคดังกล่าวได้สร้างความลำบากใจ และบั่นทอนคุณค่าของความ
เป็นมนุษย์ของบุคคลพ้นโทษได้ เนื่องจากว่าต้องถูกสังคมตราหน้าว่าเป็นคนชั่วร้ายไปตลอด
ชีวิต ปัญหาที่กล่าวมานั้นจึงอาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้พวกเขาเข้าสู่การกระทำผิดซ้ำได้อีก กล่าวคือ
สิ่งที่นักโทษที่กำลังจะพ้นโทษนั้นวิตกมากที่สุดคือ การหางานทำภายหลังพ้นโทษแล้ว แต่ยังไม่
ต้องการที่จะบอกว่าตนเคยติดคุกมา และขาดความมั่นใจในการไปสมัครงาน

การจัดระเบียบแห่งปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศของโลก
ในยุคโลกาภิวัตน์ได้ปรากฏให้เห็นถึงแนวทางที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันของบรรดาประเทศต่าง ๆ โดย
ต่างยึดมั่นที่จะปฏิบัติ และให้ความร่วมมือกันเพื่อให้การเคารพหลักสิทธิมนุษยชน การเคารพต่อ
คุณค่าความเป็นมนุษย์ หรือเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการตอบสนองจาก
บรรดาประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่เกือบทุกประเทศปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตย ซึ่งพึงต้องยึดถือปฏิบัติ และเป็นหลักการที่มุ่งให้ความสำคัญในเรื่องการ
เคารพในคุณค่าของมนุษย์ เรื่องการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่องค์การสหประชาชาติได้
พยายามดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อให้บรรดาประเทศสมาชิกให้ความตระหนักถึงการส่งเสริมและ
คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศของตน โดยระลึกถึงเสมอว่าสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิทธิที่มนุษย์
พึงจะมีและให้การยอมรับว่าเป็นสิทธิสากลที่ไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งจะกล่าวอ้างว่าเป็นเรื่อง
ภายในของประเทศตนเพื่อกระทำการละเมิดต่อสิทธิดังกล่าว เรื่องของสิทธิมนุษยชนยังได้รับการ
พิทักษ์ให้เป็นสิทธิที่พึงมีพึงได้ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบอันขาดมิได้ของรัฐซึ่งเป็นมาตรการขั้น
ต่ำที่รัฐพึงจะกระทำต่อพลเมืองของตนดังเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติได้เรียกร้องและ
รณรงค์ให้บรรดาประเทศสมาชิกได้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศของตนอยู่เสมอ
มา

จากที่มาของปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใน
ประเด็นของทะเบียนประวัติอาชญากรในประเทศต่าง ๆ แสดงให้เห็นได้ว่า ทะเบียนประวัติอาชญา
กรนั้นเป็นการรวบรวมเรื่องราว และความเป็นไปของผู้กระทำความผิดไว้เป็นหลักฐานโดย

หน่วยงานของรัฐ โดยในหลาย ๆ ประเทศมีการจัดทำเป็นระบบการทะเบียนประวัติอาชญากรที่ทำให้ทราบถึงประวัติของบุคคลแต่ละราย ซึ่งประวัติของบุคคลนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน คือ²

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย ชื่อ อายุ ตำแหน่งบรรณ ตำแหน่งการ รอยสัก อุปนิสัยส่วนตัว ภาพถ่าย เชื้อชาติ สัญชาติ ลายพิมพ์นิ้วมือ

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วย ที่อยู่ ที่เกิด ที่ทำงาน สถานที่ที่ชอบไปเที่ยวหรือปรากฏตัว

ส่วนที่ 3 ประกอบด้วย ญาติพี่น้อง เครือญาติ เพื่อนฝูง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับบุคคลและสถานที่

ส่วนที่ 4 ประกอบด้วย ความรู้ การศึกษา อาชีพ พฤติกรรมเกี่ยวกับความประพฤติ ความโน้มเอียงไปในทางความเชื่อประเภทใด วิธีการในการกระทำผิดถ้าเป็นผู้เคยกระทำผิด

ทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญแล้วในหลาย ๆ ประเทศ โดยทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ตระหนักถึงความสำคัญของทะเบียนประวัติอาชญากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือในส่วนของการตำรวจ และหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

ในการนี้ ทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นการรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้กระทำความผิดและประวัติการกระทำความผิด ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ “ใบแจ้งโทษ” ของประเทศลาว แต่ในกรณีของประเทศลาว “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ถือเป็นแนวทางในกระบวนการและระเบียบปฏิบัติของรัฐที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของประชาชนลาว แต่ไม่มีกระบวนการจัดทำระบบการบันทึกทะเบียนประวัติอาชญากรไว้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเลย ทั้งที่ “ใบแจ้งโทษ” เปรียบเสมือนใบเบิกทางเพื่อนำมาใช้ในส่วนของการเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาประวัติของบุคคล ผู้ขออนุญาตทำ “นิติกรรม”³ ต่าง ๆ เช่น ขอแปลงสัญชาติตามกฎหมาย⁴ “ว่าด้วยสัญชาติลาว” หมวด 2 มาตรา 14 และขอแต่งงานกับคนต่างชาติดำเนินการ “คำรัด” นายกรัฐมนตรีว่าด้วยการแต่งงานระหว่าง “พลเมืองลาวกับคนต่างประเทศ” มาตรา 4 (7) ฯลฯ

² ทวีศักดิ์ ภักดีโต. "ทะเบียนประวัติอาชญากร", วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2544, หน้า 11.

³ “นิติกรรม” หมายถึงเอกสารทางกฎหมายที่บัญญัติออกมาโดยองค์กรรัฐ มีสองประเภทคือ ก.นิติกรรมที่มีผลบังคับทั่วไปเพื่อคุ้มครองรัฐ เศรษฐกิจและสังคม ข. นิติกรรมที่มีผลบังคับเฉพาะงานบริหาร

⁴ กฎหมาย และนิติกรรมในเขตอำนาจการปกครอง และยุติธรรม:(2008), กฎหมายว่าด้วยสัญชาติลาวฉบับปรับปรุง ค.ศ. 2004 (2004, 17 พฤษภาคม), หน้า 232, “คำรัด”ว่าด้วยการแต่งงานระหว่างพลเมืองลาวกับคนต่างประเทศเลขที่ 198/นย ค.ศ. 1994 (1994, 19 ธันวาคม), หน้า 248.

โดยเฉพาะเป็นเอกสารประกอบการพิจารณาสมัครรับเข้าทำงาน^๑ โดยมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความซื่อสัตย์หรือมีความปลอดภัยสูง เช่น งานที่เกี่ยวกับธนาคารและการเงิน งานรักษาความปลอดภัย ครู อาจารย์ ซึ่งจะต้องทำงานกับเด็ก รวมถึงการรับบุคคลทั่วไปเข้ารับราชการ แต่มาถึงปัจจุบันนี้บริษัทเอกชนเกือบแทบจะทุกแห่งก็ได้ให้นำเอาธรรมเนียมนี้ไปปฏิบัติตามการตรวจสอบทะเบียนประวัติอาชญากรนั้น

สำหรับผู้ที่เคยมีโทษทางอาญา “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาวถือเป็นเอกสารสำคัญเมื่อต้องการเข้าสมัครงานไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชน จะต้องใช้ “ใบแจ้งโทษ” เป็นหลักฐานประกอบการสมัครเข้าทำงาน หรือเข้ารับการคัดเลือกต่าง ๆ โดยถือว่า “ใบแจ้งโทษ” เป็นเอกสารที่สำคัญอย่างยิ่งที่หน่วยงานหรือองค์กรนั้นจะพิจารณาจาก “ใบแจ้งโทษ” ว่าจะรับบุคคลนั้นเข้าทำงานหรือไม่ และจะเป็นหลักฐานที่ขาดเสียมิได้เลย “ใบแจ้งโทษ” จึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับบัตรประชาชน แต่เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นใน “ใบแจ้งโทษ” ระบุไว้เพียงว่า เคยกระทำความผิดทางอาญาก่อนแต่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าเป็นความผิดฐานอะไร และรับโทษมาแล้วหรือไม่ และยังไม่ระบุระยะเวลาของการพ้นโทษไว้ เพียงเพื่อจะได้เป็นแนวทางให้ผู้พิจารณาเข้าทำงานได้เห็นพฤติกรรมที่ผู้นั้นเคยได้กระทำความผิดมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบางครั้งการกระทำนั้นอาจทำไปโดยเจตนาหรือไม่เจตนาหรือเป็นการกระทำโดยประมาทก็ได้ จึงอาจไม่เป็นกรรมต่อบุคคลพ้นโทษอย่างยิ่งที่จะต้องถูกจำกัดสิทธิอันพึงควรที่จะได้รับจากสังคม

การขอ “ใบแจ้งโทษ” เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการประกอบเอกสารทำธุรกรรมทาง “นิติกรรม” ต่าง ๆ จะต้องยื่นคำร้องขอที่ศาลประจำจังหวัด แต่เมื่อพิจารณาถึงระบบการตรวจสอบทะเบียนประวัติอาชญากรของประเทศลาวแล้วพบว่า ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างเต็มที่ แต่กลับมีช่องว่างอันเป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลพ้นโทษ เพราะในระบบและในทางปฏิบัติ การออก “ใบแจ้งโทษ” จะสืบค้นจากคำพิพากษาของศาล แล้วจะทำการระบุใน “ใบแจ้งโทษ” ว่าเคยถูกตัดสินความผิด ซึ่งในระบบตรวจสอบของทางราชการที่มีการสืบค้นจากคำพิพากษาของศาล จะไม่มีระบบที่สามารถตรวจสอบได้ทุกที่ทำการของศาลในประเทศ เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าบุคคลได้เคยกระทำความผิดที่หนึ่ง ประวัติการลงโทษจะไม่ปรากฏที่อื่น ดังนั้นการออก “ใบแจ้งโทษ” จึงไม่มีระบบที่ชัดเจนทั้งที่เป็นหลักฐานสำคัญที่จะใช้ประกอบในการทำมาหาเลี้ยงชีพ การงาน การเงิน

^๑“คำรัด” ของสำนักงานนายกรัฐมนตรีเลขที่ 82/นช, ลงวันที่ 19 พฤษภาคม ค.ศ. 2003 เป็นฉบับใช้ปัจจุบันมาตรา 39 ข้อ 4 บุคคลที่จะถูกบรรจุเข้าเป็นข้าราชการของประเทศลาวจะต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ “เป็นพลเมืองดี มีคุณสมบัติ ไม่ถูกศาลประชาชนตัดสินลงโทษคดีอาชญากรรมในฐานกระทำผิดโดยเจตนา ไม่ถูกปฏิบัติวินัยไล่ออกจากกองการจัดตั้งของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจโดยมีความผิดทางวินัย”

หรือธุรกรรมต่างๆ เป็นต้น ทำให้การออก “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ถ้าไปร้องขอให้ออก ณ ต่างถิ่น จะเป็นข้อมูลที่ไม่เที่ยงหรือไม่แน่นอนอันเป็นการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน ต่อบุคคลพ้นโทษในคดีอาญาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับที่ตนเคยมีประวัติอยู่กับศาลนั้นกับอยู่ที่อาศัยอยู่ต่างพื้นที่กับศาลดังกล่าว ซึ่งในกรณีหลังนี้เองศาลก็ไม่มีข้อมูล และไม่สามารถตรวจสอบผู้ที่เคยมีประวัติการกระทำผิดเดิมอย่างที่เป็นระบบข้อมูลซึ่งครอบคลุมในทุกศาลทั่วประเทศจึงน่าจะถือได้ว่าระบบแบบนี้ยังขาดมาตรฐานเพียงพอ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะมีคำแนะนำของประธานศาลประชาชนสูงสุด⁶ เลขที่ 343/สปสส, ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2547 ถึงประธานศาลประชาชนแขวง นคร และเขตพิเศษ⁷ เรื่องเกี่ยวกับการออก “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) มาตรา 7 วรรค 2 บัญญัติเอาไว้ว่า จำศาล (หน่วยงานรับผิดชอบออกใบแจ้งโทษ) ควรตรวจสอบประวัติกับศาลที่ซึ่งผู้ร้องขอเอา “ใบแจ้งโทษ” เคยอาศัยอยู่ ในกรณีนี้เห็นว่าคำว่า “ควรจะ” เป็นเพียงคำแนะนำซึ่งไม่มีผลบังคับใช้เด็ดขาด จึงทำให้ในทางปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ อีกประเด็นหนึ่งคือการที่จำศาลจะรู้ว่าบุคคลดังกล่าวเคยอาศัยอยู่ที่ไหนมาก่อนก็จะตรวจสอบจาก “ใบยืนยันที่อยู่อาศัย” โดยผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนออกให้ ซึ่งในกรณีนี้หากบุคคลดังกล่าวได้ทำเรื่องโอนที่อยู่อาศัย หรือย้ายสำเนาทะเบียนบ้านมาอยู่ ณ ที่อื่นก็จะไม่มีการตรวจสอบถึงภูมิหลังที่เขาเคยอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตามยังคงมีบางหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลในหมายเหตุของ “ใบยืนยันที่อยู่อาศัย” ว่า “บุคคลนี้ได้ย้ายมาจากหมู่บ้านอื่น หากเกิดมีปัญหาใด ๆ ทางบ้านจะไม่รับผิดชอบใด ๆ ทั้งนั้น” สำหรับในกรณีนี้หมายถึงว่าบุคคลดังกล่าวพึ่งทำเรื่องย้ายมาอยู่ใหม่ในช่วงเวลา 1 อาทิตย์ หรือ 1 เดือน แต่หากอยู่นานกว่านั้นก็จะไม่มีการระบุถึงหมายเหตุดังกล่าว

ยิ่งกว่านั้น “ใบแจ้งโทษ” ของประเทศลาว เมื่อบุคคลได้เคยกระทำความผิดอาญาแล้ว ใน “ใบแจ้งโทษ” จะระบุว่าเคยกระทำความผิดในสถานนั้น ๆ มาก่อนเท่านั้น แต่ไม่ได้บอกถึงรายละเอียดของโทษ สาเหตุการกระทำผิด กระทำผิดโดยเจตนาหรือไม่ รูปพรรณสัณฐาน และรายพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น อย่างไรก็ตามประเทศลาวยังไม่มีกระบวนการในการลบล้างประวัติของผู้พ้นโทษออกจาก “ใบแจ้งโทษ” แต่อย่างใด ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้รับโทษมาแล้วก็ตาม นั่นหมายถึงบุคคลนั้นจะมีประวัติการเป็นอาชญากรติดตัวไปตลอดชีวิตนั่นเอง โอกาสที่จะกลับคืนสังคมใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติก็อาจจะทำได้ยาก เช่นนี้ ในประเด็นนี้จึงมีความเห็นว่าอาจสร้างความไม่เป็นธรรมกับบุคคลพ้นโทษเท่าที่ควร และอาจจะไปกระทบสิทธิที่เขาควรจะได้รับ ฉะนั้นสังคมต้องช่วยกันคิด

⁶ “ศาลประชาชนสูงสุด” คือ ศาลฎีกา

⁷ “ศาลแขวง นคร และเขตพิเศษ” คือ ศาลชั้นต้นประจำจังหวัด

หาทางออกของปัญหาดังกล่าว แต่ทั้งนี้เราก็ต้องไม่ลืมและพึงสังวรณเอาไว้ด้วยว่าสิ่งที่เขาได้รับก็เป็นผลแห่งกรรมที่เขาได้กระทำลงไปในอดีตด้วย และวิธีการหรือผลกระทบที่เขาได้รับก็ถือได้ว่าเป็นกลไกของสังคมที่ได้สรรสร้างขึ้นมาเพื่อความสงบสุข และความปลอดภัยของสังคม การที่เขาได้รับโทษย่อมทำให้เขาเกิดความรู้สึกสำนึกในสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป แต่ถึงอย่างไรพวกเขาก็สมควรที่จะได้รับความเป็นธรรม และสมควรได้รับความเห็นอกเห็นใจจากสังคมในการเปิดโอกาสให้พวกเขาได้กลับมาใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้งหนึ่ง การเปิดโอกาสให้พวกเขาเท่ากับเป็นการเปิดกว้างสำหรับโอกาสในการย่างก้าวเดินไปสู่อนาคตแห่งความหวังที่จะได้รับสิทธิพลเมืองอย่างเท่าเทียมกับคนอื่นภายใต้หลังประตูแห่งอิสรภาพได้เปิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เองหากนำแนวคิดในการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ให้แก่บุคคลพ้นโทษมาเป็นประเด็นการพิจารณา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้ที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้เท่านั้น โดยการใช้ระยะเวลาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์การแก้ไขปรับปรุงตัวของผู้กระทำผิดเป็นหลัก กล่าวคือ ถ้าผู้กระทำผิดที่พ้นโทษแล้วไม่ได้หวนกลับไปกระทำความผิดอีกภายในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้กระทำผิดก็น่าที่จะได้รับการล้างมลทิน ซึ่งจากหลักดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำผิดที่จะได้รับการล้างมลทินจะต้องเป็นผู้กระทำผิดที่แก้ไขปรับปรุงตัวเองได้แล้วในระดับหนึ่ง และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้กระทำผิดคนนั้นจะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก

ประวัติความเป็นมาของระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) และการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ในประเทศลาวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1.1.1 การเมืองการปกครองและระบบกฎหมายของประเทศลาวในอดีต

กฎหมายของประเทศลาวในสมัยโบราณ มีวิวัฒนาการมาจากจารีตประเพณี ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนามาเป็นกฎหมายที่ใช้กำหนดแนวปฏิบัติของคนในสังคม นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม ตั้งแต่กฎหมายธรรมศาสตร์ขุนบรม ซึ่งปรากฏอยู่ตอนท้ายของพื้นขุนบรมราชิราช หรือตำนานขุนบรม และมีการพัฒนามาเรื่อยๆ จนมาเป็นคัมภีร์สร้อยสายคำ คัมภีร์สุวรรณมุกดาซึ่งเป็นกฎหมายฉบับหนึ่งที่มีลักษณะเป็นประมวลกฎหมาย “โบราณลาว” (กฎหมายจารีตประเพณี) (The Code of Lao Customary Law) คัมภีร์มูลตันไต คัมภีร์ราชศาสตร์ คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หลวง คัมภีร์โพสะราช คัมภีร์สังฆปกรณ คัมภีร์อาณาจักรและธรรมจักรแห่งธรรมศาสตร์

กล่าวคือประเทศลาวมีระบบการปกครองโดยกษัตริย์ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจทุกอย่างทั้งฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ จึงมีอำนาจในการตรากฎหมายและบังคับใช้

กฎหมายแต่เพียงผู้เดียว ถ้ากษัตริย์บอกว่าผิดก็คือผิด ประชาชนไม่มีสิทธิในการโต้ตอบแต่อย่างใด ได้แต่เพียงปฏิบัติตามโดยไม่ได้รับความรู้ความเข้าใจแต่อย่างใด

พอมมาถึง พ.ศ. 2436-2496⁸ กว่า 60 ปี ที่ประเทศลาวตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศฝรั่งเศส และปกครองประเทศแบบรวมอำนาจ ซึ่งอำนาจในการบริหารล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับชาวลาวฝรั่งเศสทั้งสิ้น และในระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2497-2518⁹ ต่างชาติได้เข้ามาแทรกแซงการเมืองของลาวอยู่เรื่อยมา โดยเฉพาะ สหรัฐอเมริกา อันได้ก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้านต่อสังคมลาวเช่น ขาดแรงงานการผลิต เพราะแรงงานคนหนุ่มถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร เกิดภาวะเสื่อมโทรมทางสังคม มีแหล่งอบายมุขเกิดขึ้นเป็นต้น ต่อมา พ.ศ. 2516 สหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการเจรจาเพื่อยุติสงครามประเทศลาวจึงดำเนินการยึดอำนาจทางการเมืองได้สำเร็จใน พ.ศ. 2518

เมื่อประเทศลาวต้องเผชิญกับภาวะสงคราม และถูกรุกรานจากต่างประเทศ ทั้งยังถูกยึดครองอำนาจการบริหารประเทศอยู่ภายใต้ฝรั่งเศสนานที่สุด จึงทำให้ประชาชนลาวได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส ถูกกีดกันตัดโอกาสแทบทุกด้านของชีวิตไม่ว่าจะเป็น โอกาสทางการศึกษา หรือแม้กระทั่งการทำมาหาเลี้ยงชีพที่ต้องถูกบังคับให้ไปทำงานรับใช้เยี่ยงทาส จึงทำให้วิถีชีวิตของคนลาวในยุคนั้นอยู่กันแบบต้องพึ่งพาตัวเองเสียเป็นส่วนใหญ่

อย่างไรก็ตาม ประเทศฝรั่งเศสปกครองประเทศลาวยาวนานที่สุดทั้งระบบการเมืองการปกครองในฝ่ายบริหาร ตลอดจนถึง ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ดังนั้นกฎหมายในกระบวนการยุติธรรมของประเทศลาวในอดีต อย่างเช่นกรณีของ "ใบแจ้งโทษ" และกระบวนการคืนสิทธิ จึงมีเนื้อหาและมีระบบกำหนดไว้อย่างชัดเจนภายใต้ระบบดังกล่าว

โดยระบบของประเทศฝรั่งเศส¹⁰ จำศาลทำหน้าที่บันทึกข้อมูลจากผู้ที่ถูกศาลพิพากษา ลงโทษสถานอุกฤษโทษ และมรโทษ ในบันทึกย่อเกี่ยวกับ “ทะเบียนประวัติคดี” มีข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ อายุ สัญชาติ ประเภทการกระทำผิด และโทษ สำหรับการบันทึกประวัตินั้นจะถูกเก็บไว้ที่ศาล ซึ่งเป็นสถานที่เกิดของผู้กระทำผิดนั้น ซึ่งบันทึกดังกล่าวจะถูกส่งโดยศาลจะเป็นผู้ทำและจัดส่ง

⁸ ฌ็อง-ลูคัส ราตุรัญ, บทบาทขององค์การระหว่างประเทศด้านการพัฒนามนุษย์ : กรณีศึกษาบทบาทขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษาแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภูมิภาควิทยา), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550), หน้า 46-48.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

¹⁰ Christian ELEK et Luarent RIEUNEUA, “Casier Judiciaire,” Encyclopedia Dalloz, (PENAL I A-CIN, 1977), pp. 1-3, อ้างใน ทวีศักดิ์ ภักดีโต, “ทะเบียนประวัติอาชญากร”, หน้า 33-37.

ไปยังกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นศูนย์กลางที่รวบรวมทะเบียนประวัติอาชญากรทั้งหมดทั่วประเทศ

สำหรับรูปแบบ หลักเกณฑ์ เงื่อนไข รวมทั้งผลของการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ของประเทศฝรั่งเศส¹¹ ได้บัญญัติไว้ โดยกำหนดรูปแบบไว้ 2 รูปแบบคือ การล้างมลทินโดยทางศาล และการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย ซึ่งรูปแบบการล้างมลทินโดยทางศาลมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่แน่นอนของการล้างมลทินเอาไว้ ซึ่งบุคคลที่จะขอล้างมลทินต้องได้รับโทษมาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีการกำหนดให้โทษที่ลงตามคำพิพากษาที่อยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากรเป็นคำพิพากษาที่จะได้รับการล้างมลทิน ส่วนวิธีการและเงื่อนไขของการร้องขอล้างมลทินนั้น มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด บุคคลนั้นจะต้องไม่มีการกระทำความผิดซ้ำอีก จึงจะได้รับการพิจารณาจากศาลให้มีการล้างมลทินหรือการคืนสิทธิ ส่วนรูปแบบการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายกำหนดให้การล้างมลทินมีผลทันทีที่มีการลงโทษครบ และไม่ย้อนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เป็นการล้างมลทินโดยอัตโนมัติ วิธีการล้างมลทินทั้งสองนี้มีผลให้ประวัติในทะเบียนประวัติอาชญากรถูกลบออกไป

1.1.2 การเมืองการปกครองและระบบกฎหมายของประเทศลาวในปัจจุบัน

พ.ศ. 2518 ลาวได้ประกาศเอกราช โดยมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระบอบ “สังคมนิยมประชาธิปไตย” และสถาปนาประเทศใหม่ชื่อว่า “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2518 และได้ถือเอาวันดังกล่าวเป็นวันชาติลาว¹² ซึ่งในระหว่างที่ประเทศลาวอยู่ในช่วงของการปรับปรุงระบบการเมืองการปกครอง ประเทศลาวยังคงใช้หลักกฎหมายเดิมอยู่ จนมาถึงวันที่ประเทศลาวได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2534 ซึ่งมีการปกครองในระบบพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวคือ พรรคประชาชนปฏิวัติลาว (Lao People's Revolutionary Party : LPRP) โดยตำแหน่งประธานประเทศ มาจากหัวหน้าพรรค LPRP ซึ่งเป็นผู้นำประเทศ มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการบริหาร

¹¹ ศรีสา พูลสนอง. "การล้างมลทินในประเทศไทย", วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2543, หน้า 51-52 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส หมวดการล้างมลทิน ซึ่งเริ่มตั้งแต่มาตรา 782-799 บทบัญญัติดังกล่าวจะกำหนดรูปแบบในการล้างมลทินให้แก่ผู้กระทำความผิด หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการล้างมลทินรวมทั้งผลที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการล้างมลทิน.

¹² สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ร่วมกับ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "รายงานเกี่ยวกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว", หน้า 1-2.

ประเทศทั้งหมด ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่หัวหน้าคณะรัฐบาล และมีสภาเดียวคือ สภาแห่งชาติลาว โดยตำแหน่งประธานสภาทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติและตุลาการ ดูแลอนุมัติงบประมาณ การตราและแก้ไขกฎหมาย ตลอดจนพระราชบัญญัติต่างๆ รวมทั้งกำกับดูแลการทำงานของรัฐบาล โดยทั้ง 3 ตำแหน่งดังกล่าวมีวาระการดำรงตำแหน่งครั้งละ 5 ปี ด้วยความที่ประเทศได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงเป็นที่แน่นอนว่าระบบกฎหมายทั้งหมดก็ต้องยอมที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เช่น การตรากฎหมายใหม่และแก้ไขกฎหมายเก่า แต่ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งที่ดีจากบทบัญญัติเดิมด้วยเพื่อให้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้และมีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

สืบเนื่องจากประเทศได้เผชิญกับเหตุการณ์ที่ยุ่ยากทางการเมืองมาเป็นเวลานาน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในหลายด้าน สิ่งแรกที่จะต้องปรับปรุงก็คือการขยายการศึกษาเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและพัฒนาตัวเองควบคู่กันไป¹³ ดังนั้นรัฐบาลลาวจึงให้ความสำคัญในการพัฒนาประเทศเรื่อยมา อันปรากฏให้เห็นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติ ทั้งนี้เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติแต่ละฉบับ ได้มีจุดที่มุ่งเน้นถึงนโยบายของรัฐแตกต่างกันว่าแต่ละระยะสภาพเศรษฐกิจ-สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างไรก็จะมุ่งในการพัฒนาด้านนั้น ซึ่งนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติห้าปี ฉบับที่ 1 (ปี พ.ศ 2524-2528)¹⁴ โดยประเทศลาว ได้เริ่มมีการปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจภายในประเทศ เมื่อปี พ.ศ 2529 โดยเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมนิยมที่รัฐบาลควบคุมกลไกการผลิตอย่างเข้มงวด มาใช้แนวทาง New Economic Mechanism : NEM โดยนำระบบเสรีนิยมเข้ามาผสมผสานเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ตั้งแต่ปี พ.ศ 2530 เป็นต้นมา ประเทศลาว ได้มีการผ่อนคลายกฎระเบียบทางการค้า มีผลทำให้การค้าระหว่างประเทศของลาวมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ดังนั้น เริ่มจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ปี พ.ศ 2529-2533 จึงมีผลเน้นระบบการค้าเสรีตามแนวนโยบายนำระบบเสรีนิยมเข้าผสมผสานเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (ปี พ.ศ 2534-2538) และฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ 2539-2543) ต่างก็เน้นการค้าเสรี ต่อมารัฐบาลลาวได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือจากการสร้างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติห้าปีฉบับที่ 5 นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548¹⁵ ซึ่งเป็นฉบับแรกที่เห็นได้อย่างชัดเจนยิ่งใน

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

¹⁴ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ (ประเทศลาว). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.moc.go.th/MocCMS/fileupload/HTML/2208/lao.htm>, December 13, 2012: 9:45 pm.

¹⁵ ฌีวักฤษณ์ ราศรักษ์, บทบาทขององค์การระหว่างประเทศด้านการพัฒนามนุษย์ :กรณีศึกษาบทบาทขององค์การอนามัยโลก (WHO) ในการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียนประถมศึกษาแขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, หน้า 58.

ส่วนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ รวมทั้งพรรคประชาชนปฏิวัติลาวได้ประชุมสมัชชาพรรค ครั้งที่ 7 โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาประเทศ ได้เน้นจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการกำหนดเป้าหมายในการเพิ่มรายได้ประชากร มุ่งหมายที่จะให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดอัตราความยากจน โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยืนยันด้วย แผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแห่งชาติห้าปีฉบับที่ 6 (ปี พ.ศ 2549-2553) และฉบับที่ 7 (ปี พ.ศ 2554-2558) ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน¹⁶ ต่างก็มุ่งเน้นถึงการพัฒนาเศรษฐกิจโดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และลดอัตราความยากจนเช่นเดียวกัน

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 5-7 ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบันดังกล่าว เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันนี้เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลง และรัฐบาลมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศโดยการสนับสนุนให้ประชาชนได้รับการศึกษามากขึ้น มีการขยายโอกาสในการทำงานที่ดียิ่งขึ้น แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติการรับสมัครงานในประเทศลาวยังคงต้องมีการตรวจสอบประวัติอาชญากร โดยมีข้อกำหนดระบุไว้ใน “คำรัด”¹⁷ ของสำนักงานนายกรัฐมนตรีเลขที่ 82/นย, ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2546 อันเป็นฉบับที่บังคับใช้ในปัจจุบันมาตรา 39 ข้อ 4 ที่ว่า บุคคลที่จะได้รับบรรจุเข้าเป็นข้าราชการของประเทศลาวจะต้องมีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ “เป็นพลเมืองดี มีคุณสมบัติดี ไม่ถูกศาลประชาชนตัดสินลงโทษคดีอาชญากรรมในฐานกระทำความผิดโดยเจตนา ไม่ถูกปฏิบัติวินัยไล่ออกจากองค์การจัดตั้งของรัฐ หรือ รัฐวิสาหกิจโดยมีความผิดทางวินัย” ซึ่งในส่วนนี้ก็ต้องอาศัย “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในการตรวจสอบ ว่าบุคคลนั้นเคยกระทำความผิดอาชญากรรมหรือไม่ แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ข้อมูลใน “ใบแจ้งโทษ” ก็ไม่ได้ปรากฏไว้ชัดเจนว่า หากเคยทำผิดมาก่อนเป็นโทษฐานใด กระทำไปโดยเจตนาหรือไม่ และได้รับโทษจำคุกอยู่ในเรือนจำด้วยหรือไม่ เป็นเวลานานเท่าใด หรือได้พ้นโทษทางอาญาแล้วเป็นระยะเวลานานเท่าใด อย่างไรก็ตามการกระทำความผิดบางอย่างนั้นอาจจะไม่ได้เกิดจากความชั่วภายในจิตใจของผู้กระทำ แต่ในความผิดเหล่านี้มีโทษทางอาญาทั้งสิ้น

¹⁶ แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ (ประเทศลาว). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.thaisavannakhet.com/vientiane/th/.../7th%20econ%20plan.pdf, December 13, 2012; 10:45 pm.

¹⁷ “คำรัด”คือบทบัญญัติที่กำหนดหลักการระเบียบการ นโยบายและมาตรการต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับสายพัวพันสังคมในอาณาเขตใดหนึ่งโดยรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี

“คำรัด” มีสองประเภทคือ: 1(1) คำรัดที่มีผลบังคับทั่วไปเพื่อคุ้มครองรัฐ เศรษฐกิจและสังคม, 1(2) คำรัดจัดตั้งปฏิบัติกฎหมายเพื่อผันขยายกฎหมายให้ละเอียดเพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติ 2. คำรัดที่มีผลบังคับเฉพาะโดยนายกรัฐมนตรีในการบังคับใช้ฝ่ายบริหาร

ตามทฤษฎีกฎหมายแล้ว ความผิดทางอาญามี 2 ประเภทคือ¹⁸ (1) สิ่งที่เป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) คือความผิดทางพฤติกรรม อันเป็นความผิดที่คนทั่วไปในทุกสังคมเห็นชัดเจนว่าเป็นความผิดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน โดยศีลธรรมอันดีนั้นปรากฏออกมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ที่ประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและเป็นเวลานาน และสิ่งที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ นั้นได้รับการยอมรับกันในทุกสังคมว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง (opinio juris) ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ผิดหรือนัยหนึ่งรู้สึกว่าเป็นต้องปฏิบัติเช่นนั้น (opinion necessitates) เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา การทำร้ายร่างกาย การลักทรัพย์หรือฉ้อโกงผู้อื่น ฯลฯ เว้นเสียแต่ว่าเป็นความผิดที่กฎหมายยกให้ เช่น การประหารชีวิต ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายแม้จะผิดศีลธรรมก็ตาม

(2) สิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด (mala prohibita) คือความผิดที่เกิดจากการที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิด โดยอาจมิได้เกี่ยวกับศีลธรรมเลย เพราะเมื่อสังคมเจริญขึ้น การติดต่อระหว่างคนในสังคมมีมากขึ้น โกลีซิดยิ่งขึ้น มีความซับซ้อนยิ่งขึ้น และเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตก็มีความขึ้น ทำให้มีข้อขัดแย้งในสังคมมากขึ้น กฎเกณฑ์ที่เป็นแต่ขนบธรรมเนียมประเพณีไม่เพียงพอ จึงต้องมีกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมาทันทีเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตัวอย่าง เช่น กฎจราจร การเคี่ยวหมากฝรั่ง หรือ หากรัฐบาลออกกฎหมายการเวนคืนที่ดินให้กับชุมชนใดหนึ่ง ที่ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และทำมาหาเลี้ยงชีพมาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ยาย แต่ประชาชนในชุมชนนั้นไม่ยอมย้ายที่ออกไป ซึ่งการกระทำดังกล่าวก็ถือว่าเป็นความผิด ฯลฯ กฎเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดนี้เป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง ไม่เกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาหรือขนบธรรมเนียมประเพณี แต่เป็นเรื่องที่สังคมจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาทันทีทันใดเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าบางอย่าง กล่าวคือ การกระทำหนึ่งอาจเป็นความผิดในประเทศหนึ่งหรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจไม่เป็นความผิดในอีกประเทศหรือในระยะเวลาอื่น mala prohibita มักจะเป็นความผิดที่ไม่ผิดต่อกฎเกณฑ์อื่นของสังคม แต่รัฐกำหนดเอาว่าเป็นความผิดอาญาเพื่อประโยชน์ของรัฐเอง

ที่ได้กล่าวมาขั้นต้นนี้จึงผูกโยงกับความเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้เกิดมาชั่วโดยนิสสัย แต่ชีวิตเป็นกระบวนการของการเติบโต และการเปลี่ยนแปลง การสะสมนิสัยหรือประสบการณ์ หรืออาจกล่าวได้ว่า ชีวิตก็คือการแสวงหาตัวตนที่ตรงความหมายต่อตัวชีวิตเอง มันคือการดิ้นรนไปเพื่อความอยู่รอดของชาติพันธุ์มนุษย์ และแต่ละปัจเจกก็เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการนั้น เมื่อแรกเกิดเรา

¹⁸ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ ประชาไท. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

บริสุทธิ์เพราะ ยังไม่ได้ทำอะไรตามมาตรฐานศีลธรรมที่บ่งบอกความดี ชั่ว ถูก ผิด แต่รากฐานของการเติบโต ก็คือ การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด การพัฒนา หรือเติบโต ปัญหาอยู่ที่ระหว่างทางการเติบโต เมื่อเริ่มรู้ความหมายต่อโลกและชีวิต ไปสู่อิสระในวัยผู้ใหญ่ เพราะมีภาวะการอยู่ร่วมกันทางสังคม จึงก่อเกิดการแข่งขัน ต่อสู้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความมั่นคง ดังนั้นข้อตัดสินว่ามนุษย์ดีหรือชั่วนั้นก็ตอบได้แค่ว่าโดยเฉลี่ยของการรับรู้ของแต่ละปัจเจกหรือชนชั้นนำของสังคมหนึ่งๆ จะมองประสบการณ์ของมนุษย์ที่ผ่านมานั้นอย่างไร และมีจุดประสงค์การให้ความหมายเช่นนั้นในแง่ไหนระหว่างความเป็นจริงกับทิศทางที่พึงปรารถนาของตนเอง และสังคมเช่นไรในตนเองเดียวกัน ดีกับชั่ว ก็ไม่ได้อยู่แยกกัน¹⁹ คนดีนั้นสามารถทำสิ่งที่ชั่วได้ เป็นเพราะเขามีทั้งความดีและความชั่วอยู่ในตัวก็ได้ เพราะตราบใดที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ ก็ยังมีกิเลสหรือโลก โกรธ หลง ที่สามารถผลักดันให้เอาเปรียบ เบียดเบียน หรือคดโกงผู้อื่นได้ โดยเฉพาะเมื่อมีปัจจัยหนุนเสริมหรือช่วย บางคนหักห้ามใจไม่ได้ที่จะชักยอกเงินหลวงเพราะบ้านกำลังจะถูกยึด หรือขโมยนมผงในร้านเพื่อเอาไปเลี้ยงลูกที่กำลังหิวโหย แม้แต่ครูที่เคร่งศีลธรรมก็อาจผลักดันให้ลูกสาววัยเรียนไปทำแท้งเพราะกลัวตกเป็นเหยื่อของความดูหมิ่น เกลียดชังของผู้คนในโรงเรียน สามเณรที่สุภาพอ่อนหวานอาจทำร้ายร่างกายภรรยาเมื่อรู้ว่าฝ่ายหลังนอกใจ หรือเพียงเพราะเขาเครียดหนักจากที่ทำงานก็ได้

โดยนิสัยของมนุษย์นั้นมีค่าเป็นกลาง ส่วนความดี หรือความชั่ววัดจากช่วงเวลาระหว่างตั้งแต่เริ่มรู้เดียงสาไปจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิตว่าจะรักษาความดีความชั่วของตนเองให้คงที่ได้มากน้อยแค่ไหน ตามสภาพแวดล้อม และเหตุปัจจัย โดยปัจจัยที่หนุนเสริมให้ “คนดี” ทำชั่วนั้น²⁰ บางครั้งก็ไม่ใช่เพราะเหตุผลหรือความจำเป็นส่วนตัว แต่อาจเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมกระตุ้นเร้า หรือผลักดันก็ได้ ฟิลิป ซิมบาร์โด (Philip Zimbardo) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เคยทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างนักโทษกับผู้คุม โดยทดลองทำคุกเทียมขึ้นมา แล้วรับอาสาสมัครมาจับทดลองกล่าว ปรากฏว่าการทดลองซึ่งกำหนดไว้ 14 วันต้องยุติหลังจากผ่านไปได้เพียง 6 วัน เพราะผู้คุมใช้ความรุนแรงกับนักโทษอย่างหนักไม่ถึง แคมบังคับให้กระทำการที่ผิดจารีต จนนักโทษหลายคนสติแตก ผลของการทดลองดังกล่าวทั้งคำถามไว้มากมาย ที่สำคัญก็คือ ทำไมจึงเกิดเรื่องแบบนี้ขึ้น ถ้าดูอย่างเผินๆ ก็ต้องตอบว่า เป็นเพราะผู้คุมเหล่านั้นแล้วโดยนิสัย แต่ข้อเท็จจริงก็คือ ผู้คุมเหล่านั้นคัดเลือกจากนักศึกษาที่ผ่านการทดสอบแล้วว่ามีความประพฤติปกติ หลายคนให้สัมภาษณ์ภายหลังเสร็จสิ้นการทดลองว่า คิดไม่ถึงว่าตนเองจะทำเช่นนั้น บางคนเป็น “นักสันตินิยม” ด้วยซ้ำ กล่าวคือ

¹⁹ พระไพศาล วิสาโล, นิตยสารสารคดี คอลัมน์รับอรุณ: ความชั่วร้ายที่ปลายจมูก. [ระบบออนไลน์].

แหล่งที่มา <http://www.visalo.org/article/sarakadee255011.htm>, December 21, 2012: 9:12 pm.

²⁰ พระไพศาล วิสาโล, เพิ่งอ้าง.

ปฏิเสธสงคราม และความรุนแรง แต่แล้วอะไรทำให้เขาเปลี่ยนไปเป็นคนละคน คำตอบก็คือ สภาพในคุกซึ่งให้อำนาจอย่างล้นเหลือแก่ผู้คุม อำนาจเหล่านี้เมื่อผนวกกับกิเลสที่เรียกว่า “มานะ” คือความอยากเป็นใหญ่ ซึ่งรวมถึงความต้องการให้ทุกอย่างเป็นไปตามใจตน ทำให้ห่อใจไม่ได้ที่จะใช้อำนาจบาตรใหญ่กับผู้ที่ย่อยกว่า โดยเฉพาะหากเขาขัดขืนคำสั่งของตน

อย่างไรก็ตาม กฎหมาย และศาสนาเป็นเพียงแค่เครื่องมือในการปกครองคนในสังคม ถูกผิด ชั่ว เป็นผลจากการใช้เครื่องมืออื่นๆ โดยมีหลักใหญ่ ได้แก่ ความรู้สึก ผิด ชอบ ชั่ว ดี ในแต่ละบุคคล ระบบยุติธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ทางสังคม และธรรมเนียมปฏิบัติ สภาพคุณความดี หรือคุณลักษณะความดี ที่แสดงออกด้วยการปฏิบัติ และเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไป คุณธรรมเป็นมุมมองแง่หนึ่งของจริยธรรม ซึ่งคำนึงถึงสิ่งที่ถูก และผิด คุณธรรมบุคคล คือการพิจารณา และจำแนกระหว่างสิ่งที่ถูกและผิด ตามเจตนา แรงจูงใจ หรือการกระทำ และคุณธรรม คือ นามธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกของมนุษย์ที่ตระหนักถึงความผิด ชอบ ชั่ว ดี

ดังนั้น หากมองในมุมของกรณีทีบุคคลพ้นโทษสามารถพิสูจน์ตัวเอง กลับตัวเป็นคนดีได้ อาจไม่เป็นการยุติธรรมที่ไปจำกัดสิทธิพวกเขา เพราะพวกเขาได้สำนึกถึงความผิด ชอบ ชั่ว ดี หากจะยังคงให้มีประวัติการกระทำผิดอยู่ใน “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) อยู่ต่อไป โดยไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งต่างๆ ดังกล่าวนับเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรของมนุษย์ในระดับที่ไม่พึงปรารถนาเป็นอย่างยิ่ง

การที่ประเทศลาวเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งจะมีการเปิดการค้าเสรีในปี 2558 นั้นจะเป็นทั้งผลดีและผลเสียต่อประเทศลาว ผลดีนั้นเป็นที่แน่นอนว่าจะทำให้เกิดการค้าไหลเวียนมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจเติบโตขึ้นอย่างแน่นอน แต่ผลเสียก็คือหากรัฐบาลลาวไม่เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้วยการให้ความสำคัญกับประชาชนทุกคนและมอบโอกาสให้ทุกคนได้มีสิทธิและเสรีภาพ เพื่อที่จะให้ทุกคนมาเป็นกำลังในการรับมือกับการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ยกตัวอย่างเช่นกลุ่มบุคคลพ้นโทษจำนวนหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถแต่ขาดโอกาสในการทำงานที่ดีเพื่อพัฒนาตัวเองรวมถึงการพัฒนาประเทศชาติ เนื่องจากมีประวัติในทะเบียนประวัติอาชญากรโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าแนวการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเกิดการขัดแย้งกันอยู่พอสมควร เนื่องจากประเทศลาว ในอดีตมีระบบกฎหมาย “ใบแจ้งโทษ” และการกีดกันสิทธิ (ล้างมลทิน) (ตามระบบของฝรั่งเศส และระบบของประเทศลาวในอดีต) ที่ชัดเจน แต่ประชาชนทำมาหากินแบบพึ่งตัวเองโดยการทำไร่ทำนา ดังนั้นระบบ “ใบแจ้งโทษ” และการกีดกันสิทธิจึงไม่มีความจำเป็นมากเท่าใด แต่ในปัจจุบันนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงการทำมาหากินแบบพึ่งพาตัวเองมิได้เสียเป็นส่วนใหญ่ ระบบ

“ใบแจ้งโทษ” และการคืนสิทธิจึงมีอิทธิพลมากในสังคม แต่ในปัจจุบันกลับไม่มีระบบที่ชัดเจน รวมถึงกระบวนการในการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ซึ่งมีได้นำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศลาวในฉบับปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ท่าน ศรีดา โลกอากร อดีตผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้เคยเขียนไว้ใน หนังสือพิมพ์พัฒนาลาวว่า ระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับใบแจ้งโทษต้องมีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศลาว²¹ นอกจากนี้กฎหมายของประเทศลาวสมัยที่ยังเป็นพระราชอาณาจักรลาว พ.ศ. 2516²² ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับระบบ “ใบแจ้งโทษ” ไว้อย่างชัดเจน มีทั้งการลบล้าง และการคืนสิทธิ ตามระยะเวลาของผู้พ้นโทษ แต่กฎหมายอาญาฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2548 กลับไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับ “ใบแจ้งโทษ” ไว้เลย และทั้งมิได้นำเอาหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคืนสิทธิดังเช่นกฎหมายพระราชอาณาจักรลาวหรือฝรั่งเศสมาใช้เลย

ดังนั้น หากเมื่อพบบัญญัติของกฎหมายมีการตรากฎหมายที่ชัดเจนในเรื่องของการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) ซึ่งอาจจะตราเป็นพระราชบัญญัติล้างมลทินอย่างที่หลายๆ ประเทศบังคับใช้กันอย่างแพร่หลายก็จะส่งผลให้มีการคืนสิทธิให้แก่บุคคลพ้นโทษ โดยการลบล้างการกระทำความผิดและโทษให้แก่บุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นเหตุเป็นผลที่ว่าการไม่เป็นการยุติธรรมที่มลทินหรือตราบาปซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดหรือ การลงโทษจะยังคงติดตัวผู้กระทำความผิดอยู่ ทั้งๆ ที่ผู้กระทำความผิดก็ได้พ้นโทษไปแล้ว ประกอบกับเป็นความถูกต้องชอบธรรมที่ผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับโทษและสามารถแก้ไขปรับปรุงตัวเองได้แล้วจะได้รับการปลดปล่อยมลทินหรือตราบาปใดๆ ที่เกิดจากการกระทำความผิดหรือการลงโทษทั้งปวง ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลพ้นโทษสามารถกลับคืนสังคม และสามารถกลับเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไปที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน เพราะการล้างมลทินจะมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินเปรียบเสมือนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องโทษมาก่อน สิทธิและความสามารถต่างๆ ที่ผู้กระทำความผิดได้สูญเสียไปเนื่องจากการกระทำความผิดหรือการลงโทษ ผู้กระทำความผิดก็จะได้มีโอกาสรับกลับคืนมา

²¹ หนังสือพิมพ์พัฒนาลาว ประเทศลาว, ลงวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ. 2010.

²² พระราชอาณาจักรลาว, กระทรวงยุติธรรม (รวมประมวลกฎหมาย), ลงวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 1973, หน้า156-167, ฉบับปรับปรุงมาจาก Dominique Guerrini :“จดหมายเหตุทางรัฐการของอินโดจีน ค.ศ. 1942.” “RECUEIL METHODOIQUE DE LEGISLATION ET REGLEMENTATION LAO, Imprimé avec l’aide de la Fondation Asie, Deuxième édition, Bangkok: หน้า 67, 1968, และกฎหมายอาญา “ฉบับเลขที่57-30, กฎหมายกำหนดสิทธิประชาธิปไตยของพลเมืองลาว, 2005, หน้า163, 164.

งานวิจัยฉบับนี้ จึงต้องการมุ่งประเด็นศึกษาปัญหานี้ เพื่อเป็นการวิจัย หาข้อสรุป หรือแนวทางแก้ไขปัญหของกฎหมายในประเทศไทยเพื่อให้มีความเป็นธรรมจากการถูกจำกัดสิทธิของบุคคลพ้นโทษมากยิ่งขึ้นต่อไปและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากลอีกด้วย

การละเมิดสิทธิผู้มีประวัติใน “ใบแจ้งโทษ” ว่าเคยเป็นผู้กระทำความผิดโดยไม่มีที่สิ้นสุด น่าจะเป็นการไม่ให้โอกาสในการฟื้นฟูกลับมาเป็นคนดีในสังคมให้มีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกับคนปกติ เนื่องจากว่าบุคคลเหล่านั้น ก็ได้รับโทษที่เกิดจากการกระทำความผิดมาแล้ว ถึงแม้ว่าระยะเวลาผ่านพ้นไปนานเท่าไรก็ตาม และเมื่อเขาสามารถพิสูจน์ว่าเขากลับตัวได้จึงเห็นว่าไม่สมควรที่จะไปลิดรอนสิทธิที่เขาควรจะได้รับ เพราะได้ทำให้บุคคลนั้นไม่สามารถที่จะมาประกอบอาชีพหรือทำการใดๆ โดยการถูกจำกัดสิทธิได้ จึงเห็นว่าประเด็นปัญหานี้ประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศที่นับวันจะมีการแข่งขันที่สูงขึ้น บุคคลพ้นโทษกลุ่มนี้ได้ออกมาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแต่ต้องถูกกีดกันโอกาสถูกจำกัดสิทธิ ถูกสังคมตราหน้า ซึ่งอาจจะเป็นการจัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้เขียนไว้อย่างครอบคลุมถึงสิทธิอันพึงมีของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะในข้อ 2 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิในการได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมาย หรือการเยยยาในข้อ 7 สิทธิเสรีภาพในการถือและเปลี่ยนสัญชาติในข้อ 15 สิทธิในการสมรสการสร้างครอบครัวในข้อ 16 และสิทธิในความมั่นคงในสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมรวมทั้งสิทธิในการเลือกงานทำอีกด้วย ในข้อ 22, 23 เนื่องจากว่ามนุษย์มีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันทุกคน เมื่อสังคมไม่ยอมรับและการปฏิบัติต่อกันเหล่านี้ด้วยความไม่เท่าเทียมและถูกกีดกันในหลายๆ รูปแบบจากทั้งภาครัฐและเอกชน ต่อผู้มีประวัติอาชญากรใน “ใบแจ้งโทษ” นั้นเป็นสิ่งที่ควรได้รับการเหลียวแลและให้พิจารณาอย่างเหมาะสม

นอกจากนี้สิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือ “การสร้างงานอาชีพและให้คนมีงานทำ” เป็นการป้องกันอาชญากรรมอีกวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพื่อเลี่ยงการตกงานหรือการไม่มีงานทำเพื่อช่วยเหลือตนเองตามความรับผิดชอบที่พึงมีของเด็กวัยรุ่น เป็นเหตุและเป็นผลมาจากการที่สังคมมิได้วางรูปแบบการสร้างงานอาชีพอย่างเหมาะสมเตรียมไว้ให้เพียงพอ และปัญหาการตกงานของผู้ใหญ่ก็มักจะมาจากสาเหตุทำนองเดียวกัน สังคมหรือผู้บริหารประเทศชาติจะต้องตระหนักถึงความสำคัญที่ยิ่งใหญ่นี้ด้วยการวางแผนทางให้มีผลในทางปฏิบัติเพื่อให้คนมีงานอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองได้ การสร้างงานและการบรรจุคนลงในงานอย่างเต็มที่โดยไม่เปิดโอกาสให้มีการว่างงานเกิดขึ้นจึงน่าจะเป็นคำตอบที่ดีเพื่อหลีกเลี่ยงผลที่เกิดจากการตกงานหรือไม่มีงานทำ เพราะชีวิตที่ปราศจากการทำมาหากินย่อมเป็นเส้นทางที่อันตรายต่อสังคมอย่างมาก เพราะนอกจากสร้าง

ความลำบากให้กับสมาชิกของสังคมแล้วยังเป็นการสร้างความรู้สึกลึกซึ้งและเห็นคุณค่า และเป็นโอกาสให้สังคมให้เกิดขึ้นจากความรู้สึกลึกซึ้งถึงความแตกต่างและไม่เป็นธรรม อีกทั้งยังทำให้ผู้ขาดโอกาสเหล่านี้ค่อยๆ ถอยห่างออกจากใยแห่งความผูกพันทางสังคมไปด้วย²³

1.2 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้ศึกษาถึงปัญหาของระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ของประเทศลาว โดยศึกษาว่าบทบัญญัติของกฎหมายมีผลสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนหรือไม่ เพียงใด และมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่มีระบบ และกระบวนการที่ชัดเจน ซึ่งมีผลกระทบสิทธิของบุคคลพ้นโทษมากน้อยเพียงใด ตลอดจนศึกษา และหาแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมในประเด็นของระบบการล้างมลทินของบุคคลพ้นโทษว่าควรที่จะมีหรือไม่ เพียงใด โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเพื่อหาแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความเป็นสากล และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญเทียบเท่ากัน

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Purposes of the study)

1.3.1 เพื่อศึกษาระบบกฎหมาย ขั้นตอน วิธีการบันทึก การเก็บรักษาข้อมูล กระบวนการเปิดเผยข้อมูลใน “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาวแต่อดีตและปัจจุบัน

1.3.2 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของระบบ “ใบแจ้งโทษ” ต่อสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย และสังคม

1.3.3 เพื่อศึกษาระบบใบแจ้งโทษที่มีความเหมาะสม และกระบวนการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน)

1.4 สมมติฐานการวิจัย

กระบวนการบันทึก การเปิดเผยข้อมูลใน “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ของประเทศลาว ขาดระบบที่ชัดเจน ไม่มีกระบวนการในการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) หากมีบทบัญญัติเกี่ยวกับระบบ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) และกระบวนการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) บุคคลพ้นโทษที่ผ่านกระบวนการในการพิสูจน์ตนเองตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะทำให้บุคคลพ้นโทษได้รับความเป็นธรรมในการใช้สิทธิและประโยชน์เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทาง

²³ ไทพีศรีนิวัติ ภักดีกุล, อาชญาวิทยา, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545), หน้า 150.

อาญามากขึ้น รวมถึงประโยชน์ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

1.5 นิยามศัพท์ ภาษาลาว

เนื่องจากภาษาไทย และภาษาลาวมีความใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก บางศัพท์สะกดเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน จึงจำเป็นต้องนิยามศัพท์ภาษาลาวสู่ความเข้าใจดังนี้

- การกั้นสิทธิ คือ การล้างมลทิน
- การขังเล่ง คือ การขังหักหนี
- ค่าพินัยหลวง คือ ค่าปรับ
- “คำแนะนำ” คือ บทบัญญัติที่มีผลบังคับทั่วไป บัญญัติออกมาเพื่อปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม และงบประมาณแห่งรัฐ กฎหมาย ระเบียบการ แผนการ หรือหน้าที่การงานใดหนึ่ง โดยบ่งชี้เกี่ยวกับความเข้าใจ วิธี ขั้นตอน การใช้พาหนะอุปกรณ์ กำหนดเวลาของการปฏิบัติ การประสานงาน ฯลฯ
- จำศาล หรือ ขุนศาล คือ ผู้ทำหน้าที่บันทึกการตัดสิน (เลขากองประชุม) และบันทึกทะเบียนประวัติอาชญากร
- ศาลประชาชนสูงสุด คือ ศาลฎีกา
- “คำรัด” คือ บทบัญญัติที่กำหนดหลักการระเบียบการ นโยบายและมาตรการต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับสายพัวพันสังคมในอาณาเขตใดหนึ่งโดยรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรี “คำรัด” มีสองประเภทคือ: 1(1) คำรัดที่มีผลบังคับทั่วไปเพื่อคุ้มครองรัฐ เศรษฐกิจและสังคม, 1(2) คำรัดจัดตั้งปฏิบัติกฎหมายเพื่อแผ่นขยายกฎหมายให้ละเอียดเพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติ 2. คำรัดที่มีผลบังคับเฉพาะโดยนายกรัฐมนตรีในการบังคับใช้ฝ่ายบริหาร
- ตาแสง คือ ตำบล (แต่ในปัจจุบันนี้ไม่ได้ใช้แล้ว เนื่องจากประชากรของลาวมีน้อย)
- ต้องโทษคือ ระวังโทษ
- ทะเบียนโทษ คือ ใบแจ้งโทษ หรือทะเบียนประวัติอาชญากร
- นิติกรรม หมายถึง เอกสารทางกฎหมายที่บัญญัติออกมาโดยองค์กรรัฐ มีสองประเภทคือ ก.นิติกรรมที่มีผลบังคับทั่วไปเพื่อคุ้มครองรัฐ เศรษฐกิจและสังคม ข. นิติกรรมที่มีผลบังคับเฉพาะงานบริหาร
- ปฏิบัติโทษ คือ รับโทษ
- มีคุณสมบัติศีลธรรมปฏิบัติ หมายถึง มีศีลธรรม เพราะว่าคำว่า "ศีลธรรม" หมายความว่า รวมถึงจรรยาบรรณ และคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี

- รับโทษแล้ว คือ พ้นโทษแล้ว

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการค้นคว้าวิจัยเป็นแบบการวิจัยเอกสาร ภาษาลาว ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ตำรา กฎหมาย บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Education/application advantages)

1.7.1 เพื่อทราบถึงปัญหาของระบบกฎหมาย ขั้นตอน วิธีการบันทึก การเก็บรักษาข้อมูล การเปิดเผยข้อมูลใน “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาวแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

1.7.2 เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบการใช้ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาวซึ่งเกิดการกระทบสิทธิของผู้พ้นโทษ

1.7.3 เพื่อหาข้อเสนอเป็นแนวทางแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับ “ใบแจ้งโทษ” (ทะเบียนประวัติอาชญากร) ในประเทศลาว ให้มีความเหมาะสม และมีกระบวนการคืนสิทธิ (ล้างมลทิน) เพื่อให้โอกาสบุคคลพ้นโทษกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขให้มากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป